

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนการสอนเรื่อง ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเน้นหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ ครอบคลุมเนื้อหาสาระ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนการสอนเรื่องศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยเน้นหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลองการใช้หน่วยการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียน โดยใช้หน่วยการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เพื่อการวิเคราะห์สภาพและความต้องการของท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนหน่วยศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นบุคลากรที่อยู่ในท้องถิ่นมาจากหลากหลายอาชีพ จำนวน 30 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเครื่องมือ
2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองเพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา

2543 โรงเรียนบ้านในสอย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 40 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายเพื่อการทดลองการใช้หน่วยการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น - คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนบ้านในสอย สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 23 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หน่วยการเรียนการสอนเรื่องศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่พัฒนาขึ้นจากความต้องการของท้องถิ่น โดยเน้นหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 หน่วยย่อย ประกอบด้วย 20 แผนการสอนใช้เวลาเรียน 65 คาบ คาบละ 20 นาที
2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ
3. แบบประเมินภาคปฏิบัติจำนวน 4 ชุด
4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนโดยใช้หน่วยการเรียนการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พัฒนาหน่วยการเรียนการสอนศิลปวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเน้นหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ
2. ทดสอบนักเรียนก่อนการทดลองด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ดำเนินการสอน โดยใช้หน่วยการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น
4. ประเมินภาคปฏิบัติด้วยแบบประเมินภาคปฏิบัติ
5. ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
6. นักเรียนตอบแบบสอบถามความคิดเห็น
7. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยการทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มสัมพันธ์กัน
2. วิเคราะห์คะแนนภาคปฏิบัติโดยการหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด
3. วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียน โดยใช้หน่วยการเรียนการสอน โดยหาค่าร้อยละ และการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาหน่วยการเรียนการสอนเรื่องศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยเน้นหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ มีหน่วยการเรียนการสอน 6 หน่วยย่อย ประกอบด้วย แผนการสอน จำนวน 20 แผน ใช้เวลาในการเรียนการสอนทั้งสิ้น 65 คาบ ได้บูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งได้มาจากความต้องการของท้องถิ่น ทำให้สอดคล้องกับการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยนำเอาหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพมาเป็นจุดเน้นในการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และเกิดการพัฒนาในด้านพุทธิลักษณะ จิตลักษณะ และปฏิบัติลักษณะ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินภาคปฏิบัติ
3. ความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียน โดยใช้หน่วยการเรียนการสอน
  - ด้านเนื้อหาของหน่วยการเรียนการสอน นักเรียนทุกคนมีความคิดเห็นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และตรงกับความต้องการของนักเรียน
  - ด้านกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน นักเรียนทุกคนมีความเห็นว่ามีมีความสุขขณะทำกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจ
  - ด้านผลที่ได้รับจากการเรียนการสอน นักเรียนทุกคนมีความคิดเห็นว่ามีความรักท้องถิ่นของตนเอง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด พอสรุปได้ว่า เรื่องที่นักเรียนเรียนแล้วชอบมากที่สุดคือมองกาบ เพราะสนุกสนาน สามารถประดิษฐ์เองได้เรื่องที่นักเรียนเรียนแล้วชอบน้อยที่สุดคือ ก๊อชอมต่อ เพราะประดิษฐ์ยาก นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขและนักเรียนบางส่วนต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับศิลปะลายไต และการแสดงจำดไต

อภิปรายผล

1. การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้การสอนศิลปะวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเน้นหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ

1.1 มีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอนในการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้การสอน ซึ่งเริ่มวิเคราะห์สภาพและความต้องการของท้องถิ่นก่อนแล้วจึงนำมาสร้างเนื้อหาการเรียนการสอน โดยมีหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นกรอบหลักในการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้การสอน จุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมของหน่วยการเรียนรู้สอนได้นำมาจากคำอธิบายหลักสูตรดังกล่าวจึงเป็นหน่วยการเรียนรู้สอนที่มีทิศทางที่แน่นอน มีความสมบูรณ์ตามลักษณะของหน่วยการเรียนรู้สอนที่ดี ดังที่ ชำรง บัวศรี (2531) ได้กำหนดไว้ว่า ต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีจุดประสงค์ที่มุ่งสู่จุดเดียวกัน กิจกรรมมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ มีกิจกรรมหลากหลาย กำหนดจุดประสงค์ชัดเจน จุดประสงค์เนื้อหาและกิจกรรม มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

1.2 ลักษณะของหน่วยการเรียนรู้สอนเป็นแผนการสอน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้เลย เพราะได้กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ โดยมีชื่อเรื่อง สำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และเอกสารประกอบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับรายการกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์สำคัญอันจะมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมตามนิยามของคำว่าหน่วยการเรียนรู้สอนที่มอริสสัน (Morrison 1961, p.25 อ้างใน ชำรง บัวศรี, 2531. หน้า 253) ได้กำหนดไว้

1.3 ในการเรียนการสอนที่เน้นหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพมีการให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ ปฏิบัติซ้ำแล้วสามารถปฏิรูประบบอย่างและสร้างรูปแบบเฉพาะคนได้ในกระบวนการทางศิลปะ อันได้แก่ การฟ้อนไต การประดิษฐ์ศิลปะปลายป่านชอย การประดิษฐ์ถักทอขอมต่อ และการแสดงมอองกาค แสดงว่า ผู้เรียนได้ผ่านกิจกรรมทางศิลปะโดยการมีส่วนร่วมมีผลทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนในด้านต่างๆ ดังที่ ประเทิน มหาพันธ์ (2531, หน้า 136) ได้กล่าวถึงความเจริญงอกงามของเด็กในการเรียนรู้ศิลปศึกษาว่าการประเมินผลศิลปศึกษา มีความมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เจริญงอกงามในด้านการแสดงออกของตน ด้านการสร้างความคิดรวบยอด สิ่งที่มองเห็นซึ่งจะนำไปสู่การแสดงออก ด้านการมีทักษะในการสร้างรูปแบบจากประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาการคิดให้เกี่ยวข้องกับความรู้สึกและการแสดงออก คุณภาพในการคิดของผู้เรียนสามารถถ่ายโยงไปยังกิจกรรมทางศิลปะได้

ผู้วิจัยได้ประเมินผลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะของผู้เรียนจากผลงาน กระบวนการ และคุณลักษณะทราบว่า พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นของผู้เรียนแสดงถึงประสิทธิภาพของหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพที่ให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนจนสามารถแสดงออกทั้งทางการปฏิบัติ ทางแนวคิด ทางอารมณ์ ความรู้สึก ที่สืบเนื่องมาจากความรู้ความเข้าใจจากการเลียนแบบ การปฏิบัติซ้ำ การปฏิรูประบบอย่างและการสร้างรูปแบบเฉพาะตนนั่นเอง

1.4 สื่อการเรียนการสอนเพื่อการเลียนแบบตามหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพนั้น ผู้วิจัยได้ออกแบบหน่วยการเรียนการสอนให้วิทยากรในห้องถิ่นเป็นต้นแบบสำหรับการเลียนแบบดังกล่าว เนื่องจากวิทยากรในห้องถิ่นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาในหน่วยการเรียนการสอนได้ประกอบไปด้วยศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ต้นแบบที่ดีที่สุดก็คือเจ้าของศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้น วิทยากรในห้องถิ่นจึงเป็นแหล่งวิทยาการประเภทบุคคลที่ผู้วิจัยได้นำมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนนอกเหนือไปจากสื่อการเรียนการสอนอื่นๆ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้หน่วยการเรียนรู้การสอนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งเป็นผลมาจากรูปแบบของการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้การสอนที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและสังคมการกำหนดจุดหมายของหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตรและการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ตามที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 8) ได้สรุปรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรไว้

นอกจากนี้เหตุผลที่ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้หน่วยการเรียนรู้การสอนที่พัฒนาขึ้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนก็คือการที่นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่ใกล้ตัวสามารถสัมผัสได้จากของจริงวัสดุอุปกรณ์มีในท้องถิ่น แหล่งวิทยาการที่เป็นสถานที่และแหล่งวิทยาการที่เป็นบุคคลช่วยให้บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นกันเอง รวมทั้งภาษาที่วิทยากรใช้กับผู้เรียนนั้นทำให้มีความเข้าใจง่ายขึ้น การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลียนแบบจากของจริงและปฏิบัติซ้ำในเวลาที่เหมาะสม เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

นักเรียนที่เรียนโดยใช้หน่วยการเรียนรู้สอนศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเน้นหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพได้มีการพัฒนาตนเอง ทั้งด้านพุทธิลักษณะ จิตลักษณะและปฏิบัติลักษณะโดยสามารถจัดการพัฒนานั้นได้ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่วัดด้านพุทธิลักษณะและจิตลักษณะ แบบประเมินภาคปฏิบัติที่ใช้วัดปฏิบัติลักษณะที่สร้างขึ้นเพื่อประเมินด้านกระบวนการ ด้านผลงาน และด้านคุณลักษณะ โดยมีเกณฑ์การประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับทุกรายการ แบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นอกเหนือจากสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนดังที่กล่าวมาแล้วยังเกิดการสืบสานศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของท้องถิ่นโดยมีผู้เรียนเป็นผู้สืบทอดไปสู่สังคมและชนรุ่นหลัง

3. ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยใช้หน่วยการเรียนรู้การสอน

นักเรียนมีความเห็นว่าสามารถนำเนื้อหาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และตรงตามความต้องการของนักเรียน นักเรียนมีความสุขในขณะที่ทำกิจกรรม ขณะเดียวกันมีนักเรียนจำนวนหนึ่งมีความเห็นว่าเวลาสำหรับการเรียนการสอนไม่เหมาะสม เป็นเพราะระดับความสามารถของผู้เรียนไม่เท่าเทียมกัน และลักษณะของกิจกรรมเป็นการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนต้องคำนึงถึงการยืดหยุ่นเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรม และความสามารถของผู้เรียนด้วย จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะช่วยในการสื่อสาร ช่วยเสริม และดูแลวินัยในชั้นเรียนเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่าง

ราบรื่นและบังเกิดผลดี ตามที่ วิณา วโรตมะวิชญ (2530, หน้า 4) ได้กล่าวถึงองค์ ประกอบของการเรียนการสอนที่ดี 4 อย่าง คือ การกระตุ้น (Motivation) การจัดการ (Organization) การทำให้ชัดเจน (Clarification) และการสรุปลักษณะต่างๆ ไป (Generization)

สำหรับการตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิดนักเรียนชอบการแสดงมองมากมากที่สุด เพราะเป็นการเล่นที่มีความสนุกสนานเพลิดเพลินและเหมาะสมกับวัยมากที่สุด สำหรับเรื่องที่ชอบน้อยที่สุดคือการประดิษฐ์กระทงบรรจุอาหารถวายทาน (ก๊อกรวมต่อ) เป็นเพราะผู้เรียนมีทั้งชายและหญิงซึ่งนักเรียนชายมักจะไม่ชอบงานประดิษฐ์ประเภทนี้ซึ่งเป็นความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ครูต้องคำนึงถึง และเรื่องที่นักเรียนต้องการเรียนนอกเหนือจากที่เรียนไปแล้วคือศิลปะลายไต่ลายอื่นๆ และจำาดไต (การแสดงของชนชาวไต) ทำให้ทราบว่านักเรียนมองเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและจำแนกได้ว่าสิ่งใดบ้างที่เป็นศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นการแสดงแนวคิดของผู้เรียนที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ก่อนการเรียนการสอนครูควรสร้างความศรัทธาและเชื่อมั่นในวิทยากรท้องถิ่นให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งขณะเดียวกันก็จะเป็นการสร้าง ความมั่นใจในตนเองแก่วิทยากรด้วย
2. การนำเอาเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน ควรศึกษาให้แม่นยำและเลือกนำมาจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงวัย ความพร้อมของผู้เรียน ความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ ความพร้อมของโรงเรียนและความพร้อมของวิทยากร
3. การสอนในลักษณะบูรณาการนั้นสามารถนำเนื้อหาวิชาอื่นๆ นอกเหนือไปจากกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มส่งเสริมลักษณะนิสัยมาบูรณาการด้วยได้
4. การเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถใช้กระบวนการกลุ่มมาช่วยในการบูรณาการ ประสบการณ์ของผู้เรียนเข้าด้วยกันได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
ควรมีการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้การสอนในเนื้อหาและระดับชั้นอื่นๆที่สอดคล้องกับ
ความต้องการของท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University